

(Antiretroviral treatment translation to luganda language)

OBUJJANJABI OBUWEWEZA KU MUKENENYA

Enkulakulana mubyobujanjabi ku mukenenya ebadde emu ku bukkakafu mu byafaayo by'eddagala. Obujanjabi obuweza ku mukenenya bwe bujjanjabi obukulu obwa Akawuka oba mukenenya. Kikulu okutegera nti tekivvumula naye kikyusiza ku nsasana y'akawuka.

Waliwo engeri nyingi ezo bujjanjabi bwamukenenya obukoledwa okulwanyisa ku nfunda ezenjawulo ku ntambula y'obulamu bw'akawuka kamukenenya.

Ebika by'eddagala ebilwanisa mukenenya bye bino; (nucleoside/nucleotide reverse transcriptase inhibitors, non-nucleoside, protease inhibitors ne fusion oba entry inhibitors, nucleoside analogs) kye kika ekyasoka eky'obujanjabi bunu okukula, mugy'ekinnana wegyagwerako. Naye okubeerawo kwako kweyongera nnyo mu makaati ge gyekyenda, bannassayansi bwebatandika okukozesa entambula eno namaddagala abbiri oba agasingawo. Ensonga lwaki entambula eno eyitibwa cocktail (soma koku teyilo) lwakuba kirungi nnyo okusinga enkozesa yeddagala erimu lwakuba Akawuka kakula mangu, ekikkifula ekizibu okukulakulanyamu eddagala ery'okulwanisa mukenenya. Ebika by'amaddagala ebisoba mu 20 kati byebiweredwa olukusa, gatako eby'abantu kinomu nabasigire ku by'amaddagala agalwanisa mukenenya.

Enkola eno yesigamyekunkola ey'obulwaliro obutono, nenkola emanyiddwa nga viral load (soma vvayiro Lodi) ne CD4+. Engeri zino esaatu zisarawo ba enkola eno yanditandise oba yandiyongedwayo. Obuzibu bw'amukenenya bulina okupimibwa nobuzibu obwendwadde ezobutwa ezidirira saako nokwetangiramu. Kitera okubera ekizibu ku Bantu abalina obuwangwa obwenjawulo nti si buli muntu alina Akawuka yetaga obujanjabi bono mungu. Ku mukono guli omulala abantu abatya mukenenya bayinza okubba nga batya nobujanjabi bunu. Balowoza nti webanatandika okukozesa eddagala bagya kuba basenberedde enkomerero. Naye kino si kituffu. Ebika by'abalwadde abalabalalina endowoza egamba nti bwebanakozesa obujanjabi bonu bagya gena nga mu mawaliro saako nokumalayo ebisera ebiwanvu n'obutakola ku mirimu gyabwe. Kino naye si kituffu. Eddagala lino limiribwa nga empeke era neriyamba omuntu okuba n'obulamu nga bw'eyayina nga tanalitandika.

Ddi obujanjabi bunu lw'ebuyina okukyusibwa? Eno y'empera ebaawo mu bitundu 50 ku kikumi ku balwadde mu mwaka ogusoka era waliwo ensonga saatu ezikireta; ebivamu eby'amangu (okugeza nga ekidukano, nendwadde endala nyingi) endwadde ezigya oluvanyuma nebirala bingi), okulemwa kw'obujanjabi n'ndwadde ezigya oluvanyuma

Newankubadde enyanjula y'obujanjabi bunu yakyusa enzigyangyabba y'akawuka ne mukenenya, neyongezayo obulamu bw'abantu abalina Akawuka, era okusasulira obujanjabi bunu kikyari kizibu mu mawanga agakyakula. Okusinzira ku kitongole kyamawanga amagatte ekyikola ku mukenenya, kyalaga nti abantu obuwumbi 39.5 mu 2006 balina Akawuka munsu yonna, abasinga kubano bali bava munsu ezikyakula. Era omuwendo mutono ogwabalwadde bano abali bakozesa obujanjabi oboweweza ku mukenenya. Akawuka/mukenenya ketaga obujanjabi bunu nga engeri yoka oyokuwangala. Singa abantu abalina Akawuka/mukenenya tebabba n'aluwenda kubujanjabi bunu, ebanga lye bandiwangadde lifuka litono.